

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Recensie: De vergeten Republiek: Zutphen en de nieuwe wereld

Auteur: Renate Smit

Verschenen in *Skript Historisch Tijdschrift*, jaargang 44.1, 72-74.

© 2022 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

ISSN 0165-7518

Skript Historisch Tijdschrift is een wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

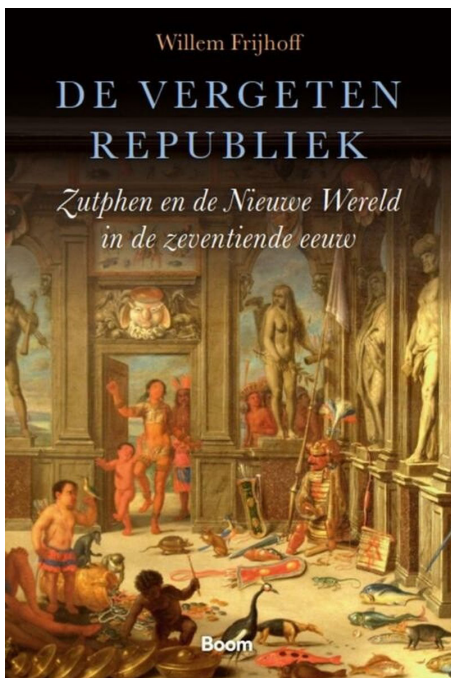
ZUTPHEN EN DE NIEUWE WERELD

Op het gebied van handel met Noord- en Zuid-Amerika, 'de Nieuwe Wereld', was de Nederlandse Republiek een laatkomer. Toen de Nederlanders zich begin zeventiende eeuw op dit handelstoneel begaven, waren verschillende Europese volken hen reeds voorgegaan. Dit betekende echter wel dat ze konden profiteren van de kennis die hun voorgangers hadden verzameld. Om de handel met de Amerika's in goede banen te leiden, werd in 1621 de West-Indische Compagnie (WIC) opgericht. Niet verwonderlijk gingen Holland en andere kustprovincies een belangrijke rol spelen in de handelsrelatie tussen de Nieuwe Wereld en de Republiek. Dat ook de oostelijke landgewesten nauw betrokken waren bij deze overzeese relatie, laat historicus Willem Frijhoff overtuigend zien in zijn nieuwste boek *De vergeten Republiek: Zutphen en de Nieuwe Wereld*. Frijhoff is emeritus hoogleraar Geschiedenis van de Moderne Tijd aan de Vrije Universiteit van Amsterdam en is gespecialiseerd in de cultuur-, mentaliteits- en religiegeschiedenis van Europa en Noord-Amerika.

Binnen de historiografie van de vroegmoderne Republiek heeft de nadruk tot dusver gelegen op de beleving van

Holland en Zeeland. Dit is gedeeltelijk te wijten aan het feit dat dit relatief gezien de meest rijke en verstedelijkte gewesten waren. Het nadeel van deze beperkte focus is echter dat de andere delen van de Republiek in de geschiedschrijving grotendeels buiten beschouwing zijn gebleven. Frijhoff zet zich in zijn boek af tegen deze tendens door zich te richten op het Gelderse Zutphen en zijn omgeving in de zeventiende eeuw; een gebied dat nog lang leed onder de gevolgen van de Opstand en voor wier bewoners de Nieuwe Wereld een hoopvolle uitkomst leek te bieden. Door te kijken naar de relatie tussen Zutphen en de Nieuwe Wereld toont Frijhoff aan dat deze regionen, 'de vergeten Republiek', net zo goed hebben bijgedragen aan de politieke ontwikkelingen en welvaart die de Republiek in de zeventiende eeuw kende als de veelbesproken kustprovincies.

De relatie tussen Zutphen en de Nieuwe Wereld wordt in het boek onderzocht aan de hand van verscheidene sleutelfiguren, die veelal afkomstig zijn uit adellijke geslachten uit Zutphen en op verschillende manieren aan het overzeese continent verbonden waren – bijvoorbeeld door investeringen, bestuursposten binnen de WIC of landeigendom in de Nieuwe Wereld. In het oosten van de Re-

Willem Frijhoff, *De vergeten Republiek: Zutphen en de Nieuwe Wereld in de zeventiende eeuw*, Boom uitgevers Amsterdam, 2021; ISBN 9789024437177; paperback; 447 pagina's; €29,90.

publiek speelde de adel een grote rol in het politieke systeem en ontstond er al vroeg interesse voor de Nieuwe Wereld als mogelijke inkomsten- en machtsbron. Dit gold ook voor de centrale figuren van het boek, de leden van het geslacht Van der Capellen. We volgen Alexander (c.1592-1656), die voornamelijk geïnteresseerd was in de WIC als politiek instrument tegen de Spanjaarden en er daarom ook in investeerde. Ook zijn minder bekende broer Hendrick (c.1590/1591-1659) komt naar voren, die enige tijd in dienst was van de WIC en het tot bewindhebber schopte namens het kwartier van Zutphen. Opvallend is dat de meeste sleutelfiguren, zoals de broers, de overtocht nooit hebben gemaakt. Een uitzondering betreft onder andere Otto Keye VIII, lid van een Zutphense koopmansfamilie, die jarenlang in Zuid-Amerika leefde en er een boek over schreef.¹

De uitgebreide en rijke beschrijvingen van de levens van de verschillende sleutelfiguren in het boek, te veel om hier op te noemen, en hun ervaringen met of in de Nieuwe Wereld geven blijk van een diepgaand brononderzoek. Frijhoff heeft gebruikgemaakt van een indrukwekkend bronnencorpus en aan de hand hiervan de geschiedenissen van de verschillende fa-

milies en individuen, die meer of minder bekend waren, levendig in kaart gebracht. Hij laat zien dat Zutphen en de Nieuwe Wereld al vroeg aan elkaar verbonden waren. Aan de opbouw van het boek hangt echter ook een nadeel; door de grote hoeveelheid biografische details en de vele namen die in het boek voorbijkomen, is het soms lastig om de verschillende personen uit elkaar te houden en de rode draad te volgen. Dit wordt versterkt doordat hun levens niet altijd op zichzelf worden uitgelicht, maar soms ook door elkaar aan bod komen. Wat bovendien een interessante toevoeging aan het boek had kunnen zijn, was een wat uitgebreidere bespreking van de impact van de verbondenheid met de Nieuwe Wereld op Zutphen zelf. Wat merkte de gemiddelde Zutphense koopman van de Nieuwe Wereld?

Dit neemt niet weg dat Frijhoff in zijn boek overtuigend heeft aangetoond dat 'de schreefgroei in de geschiedschrijving van Nederland', waarbij de nadruk ligt op Holland en Zeeland, rechtgezet moet worden. Uit de biografieën van de verschillende sleutelfiguren uit Zutphen wordt duidelijk hoezeer zij een rol speelden in de belangrijkste bestuursorganen van de Republiek, in de handelsrelatie met de Nieuwe Wereld en zo ook in de beginnende slavenhandel. Naast leden van de elite was er in het boek ook ruim-

te voor de rol van minder rijke inwoners van Gelre; zij werden geworven om de 'gekochte' landerijen overzee te bewonen en te bewerken. *De vergeten Republiek* vormt zo een belangrijke bijdrage aan de geschiedschrijving over de vroegmoderne Republiek en haar banden met de wereld overzee en laat zien dat er meer aandacht moet komen voor de geschiedenis van de tot nog toe onderbelichte gewesten.

Noten

1. Van Keye is het geboorte- en sterfjaar niet bekend.

Renate Smit zit momenteel in het tweede jaar van de onderzoeksmaster geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en is redacteur bij *Skript Historisch Tijdschrift*. Haar interesse gaat uit naar de sociaal-culturele geschiedenis van de vroegmoderne Republiek en haar politieke cultuur.